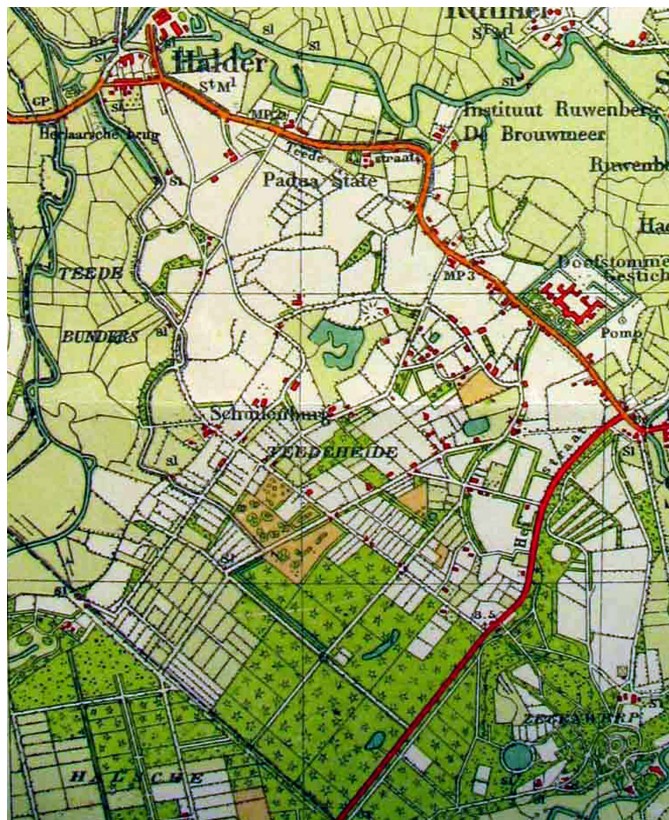

DE (THEERE) HEI

De geschiedenis van **de Hei** uit de periode 1940 – 1955 verteld door Adriaan van Erp (AvE) geboren in 1931 midden op de Theereheide, dat in de volksmond kortweg de Hei genoemd werd en waarvan de bewoners door de andere bewoners van Sint-Michielsgestel de **Heikneuters** werden genoemd.

Aangevuld met archiefonderzoek door Jef van Veldhoven en foto's uit de verzameling van van Robert van Erp.

De Hei was gelegen tussen de twee verharde straten de **Heistraat** (de tegenwoordige Essche weg) en de **Theerestraat**, het buurtschap **Herlaar** (Halder), het **Halsch water** (de Esschestroom) en het landgoed van Margraff (of de gemeentegrens van Gestel met Boxtel). (Zie bijlage: Kaartenboek Theereheide van 1747 tot 1964)

Uitsnede kaart van Sint-Michielsgestel uit 1928 (BHIC SMDOC.0029)

De **Esscheweg** is in 1971 bij het plaatsen van een nieuwe brug over de Dommel verlegd en heeft een directe aansluiting op deze brug gekregen en de Theerestraat sluit nu op de Esscheweg aan voorheen was het omgekeerd.

Op de Hei waren geen verharde wegen alleen zandpaden en karrensporen en verder waren er drie grote vennen en wat kleine waterplassen.

In het verleden (17^e eeuw) sprak men over de **Hoge en Lage Heikant** (BHIC 5039 61/91)

De Hoge Heikant was aan de zijde van **Zegenwerp** gelegen en bestond uit hoge zand- en heide gronden en deze was verder opgedeeld in :

de **Clockberg** (of Klopberg) met de **Klokakker**, de **Theederheide**, de **Theesche** en **Herlaarse** (of Halderse) **akkers**, de **Hoge Schuilenburg** en de **Zandberg**.

De Lage Heikant aan de zijde van de Esschestroom gelegen bestond uit laag gelegen gronden in gebruik als wei- en hooilanden en was verder opgedeeld in :

de **Lage Schuilenburg**, het **Volmeer** en de **Theederbeemd**. Na de aanleg van de **Heidijk** in de 19^e eeuw werd dit overstromingsgebied deels ingedamd en na de rechte trekking of kanalisatie van de Esschestroom in 1960 was het met het buiten de oevers treden van de Esschestroom verleden tijd.

In 1881 werd het **Waterschap De Theere Heide en Herlaar** opgericht, dat als doelstelling had :

“het beveiligen der binnen deszelfs gelegen eigendommen tegen overstroming”, in 1974 is dit waterschap opgeheven.

In 1847 werd er een overeenkomst gesloten tussen de Gemeente Sint-Michielsgestel en de ingezetenen van de gehuchten Nieuw Herlaer, Thede en het Dorp tot aan het Maasbruggetje over de vorming van de **Afdeling Heide, Halder en Dorp**. (BHIC 5184 1881).

- De Theereheide

Het aaneengesloten heidegebied van de Theereheide is in de loop van de eeuwen steeds kleiner geworden. (zie de kaart van 1747) De bewoners van Theede en Halder legden hun akkers aan langs de Theerestraat en de Heistraat zo ontstonden de Theesche en Halderse akkers, zij waren bij de uitbreiding van de akkers afhankelijk van de hoeveelheid mest die de potstal opleverde. Na de komst van het kunstmest in de 19^e eeuw ging de ontginning van de heidegronden in een sneller tempo.

Een andere reden van de afname van het heidegebied is de uitgifte of verkoop van heidegrond percelen door het dorpsbestuur aan de dorpsbewoners (de **Nieuwe Erven**), dit was noodzakelijk om de dorpskas gevuld te houden, die regelmatig aangetast werd door plundering en brandschatting door de rondtrekkende legers in de 16^e tot 18^e eeuw.

Omstreeks 1850 ging men over tot aanplanting van dennenbomen op de heidegronden als produktie hout voor de kolenmijnen (zie op de kaart van 1868 de donker groene vlakken).

-De Theereheide : **Het Gemeentebos**

Het Gemeentebos gelegen aan de Eikenlaan is het laatst overgebleven gebied van de oorspronkelijke Theereheide wat nog deels in eigendom is gebleven van de gemeente.

Waar nu het scoutinggebouw aan de Eikenlaan staat, werd in 1845 door de gemeente een ontginningsboerderij gebouwd. In 1878 werd deze boerderij herbouwd in opdracht van de wed. Maria Helena van Lanschot-Oomen. De boerderij is afgebroken in 1982.

Eikenlaan 1 in 1982

In 1936 gaf de gemeente een kampeervergunning uit aan de R.K. Verkenner en Welpen voor het noordwestelijke gedeelte van het bosperceel E614, in 1938 is daar een koempoelan gehouden, die door Prins Bernhard is bezocht. (BHIC 5230 447 Kampeervergunningen)

Ter bijwoning van de groote R.K. Koempoelan

Gistermiddag heeft Z.K.H. Prins Bernhard een bezoek gebracht aan St **Michielsgestel** ter bijwoning van de Koempoelan 1938 der R. K. Verkennerbeweging in Nederland. De Prins kwam om drie uur in gezelschap van den burgemeester, den heer A. P. Scheltus, op het terrein aan en betrad, terwijl het Wilhelmus werd aangeheven, den kring der duizend leiders en leidsters van de verkennerij.

Met groote belangstelling volgde Z.K.H. het verloop van de slotbijeenkomst en nam deel aan de vlaggenparade. De Prins drukte zijn instemming uit over de groote deelneming aan de Koempoelan en over de vlote organisatie.

Om kwart over vier vertrok de Prins in de richting van Den Bosch.

Tot de gasten bij de sluiting der Koempoelan behoorde ook de bisschop van Den Bosch, mgr A. F. Diepen, die vergezeld was van de mgrs A. Hermus en F. A. J. A. Goyaerts.

Bron : Het Vaderland (13 juni 1938)

Burgemeester Scheltus verwelkomt Prins Bernhard (bron : BHIC)

Zie voor meer foto's : <http://www.bhic.nl/index.php?id=243&beeldbank=1> met als zoekwoord : koempoelan

Voor het huis op de Esscheweg op de gemeentegrens met Boxtel, sinds 2010 **Heyde Horst** geheten, kreeg P.H. van Reedt Dortland in 1937 een bouwvergunning (BHIC 5184 1244 Bouwvergunningen) en het werd in 1942 door zijn weduwe A. van Reedt Dortland –

Sillevis betrokken en had als naam toen villa **Zonnewende**. Zij was later ook directrice van “Schoolbuitenverblijf Zonnewende”.

Op de gemeentegrens bij Boxtel aan de Essche weg werden door de Vrije Christelijke Jeugdcentrale van 1939 tot 1950 drie percelen grond gehuurd van de Maatschappij van Welstand eigenaresse o.a. van de boerderij gelegen aan de Theerestraat 101. In 1950 werden deze percelen verkocht aan de stichting “Schoolbuitenverblijf Zonnewende”, tegenwoordig bekend onder de naam “Zonnewende groepsaccommodatie” aan de Esscheweg 78.

AvE verteld :

Het aan de Hei grenzend Gemeentebos was vroeger dicht begroeid en had twee kleine vennetjes, waarin wij bij warm weer in de zomer gingen zwemmen. Dwars door het bos liep de Heidijk een slaperdijk van de Esschestroom, die achterlangs bij Driek van Rosmalen op de Schuilenburg (E210) en bij Driek den Otter op de Halderse Akkers (E41 , **de Willemshoeve**) doorliep tot aan de **Halderse brug**. Nu zijn er nog een aantal restanten van de dijk zichtbaar in het landschap.

De Heidijk in het Gemeentebos (eigen foto)

Op de hoek van de Eikenlaan en Escheweg in het Gemeentebos werd in de 2^e Wereldoorlog een noodwoning gebouwd voor de familie Vorstenbosch van de Genenberg, omdat hun woning in 1942 door brand was verwoest. Na de oorlog werd deze woning gebruikt voor de familie Oomen uit Halder.

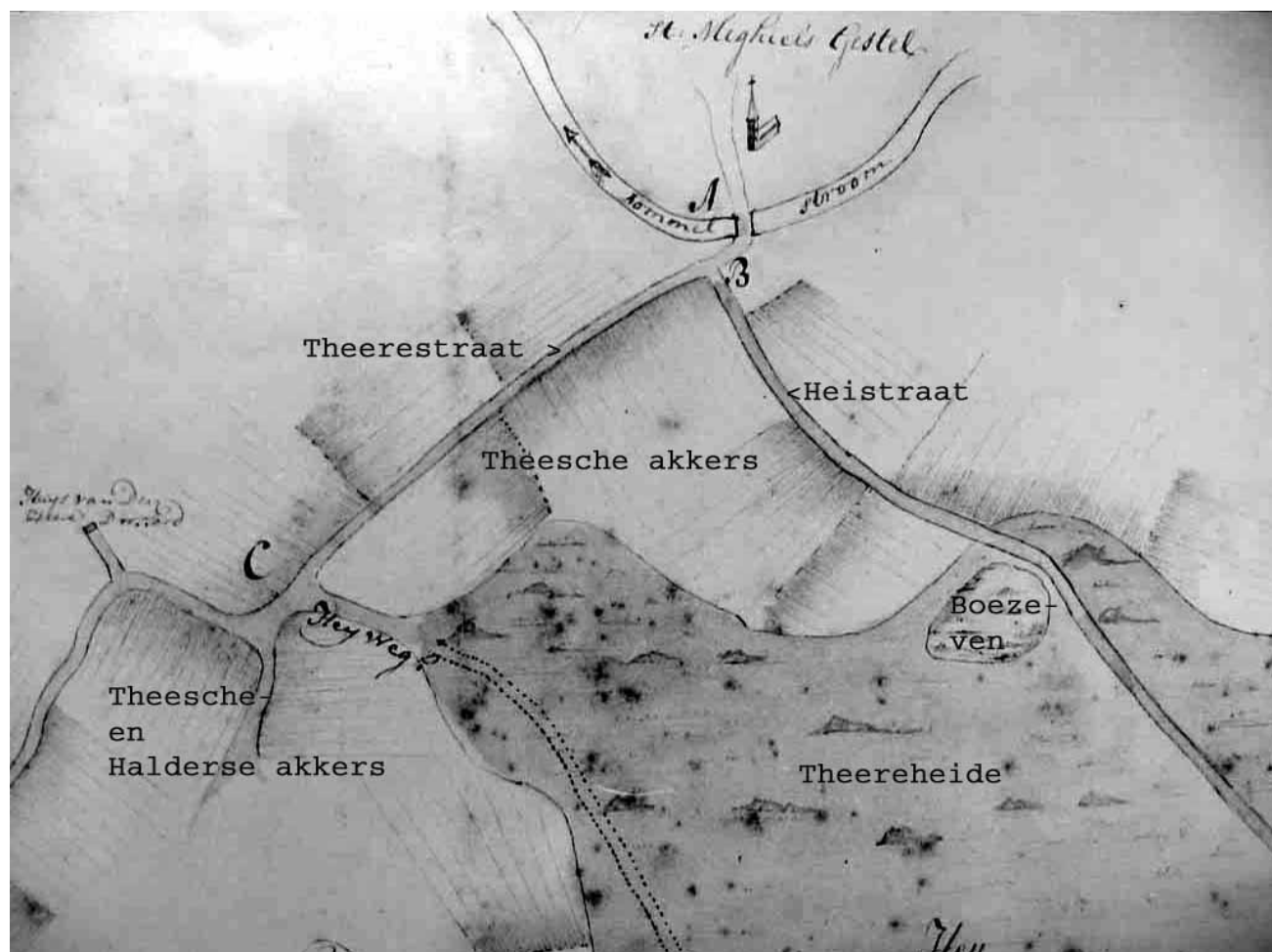
In 1953 werd hier de schutsboom van het gilde St. Antonius en Barbara geplaatst en later werd op deze plaats het Hertenkamp gevestigd.

Op een nat weiland gelegen bij de huidige sporthal stonden altijd veel eetbare paddestoelen die wij plukten en aan Jan van Lanschot verkochten die op Zegenrode woonde.

Voetbalclub S.C.I. speelde van 1972 tot 1980 haar wedstrijden waar nu de sporthal staat en verhuisde daarna naar het sportpark Heidelust.

Aan de rand van het Gemeentebos woonde ook nog Piet van Vught met zijn gezin met negen dochters (deze woning werd in 1928 gebouwd op kad nr E617, huisnummer A191, later nr E216).

-Theereheide : **De Theesche akkers aan de Heistraat en Theerestraat**

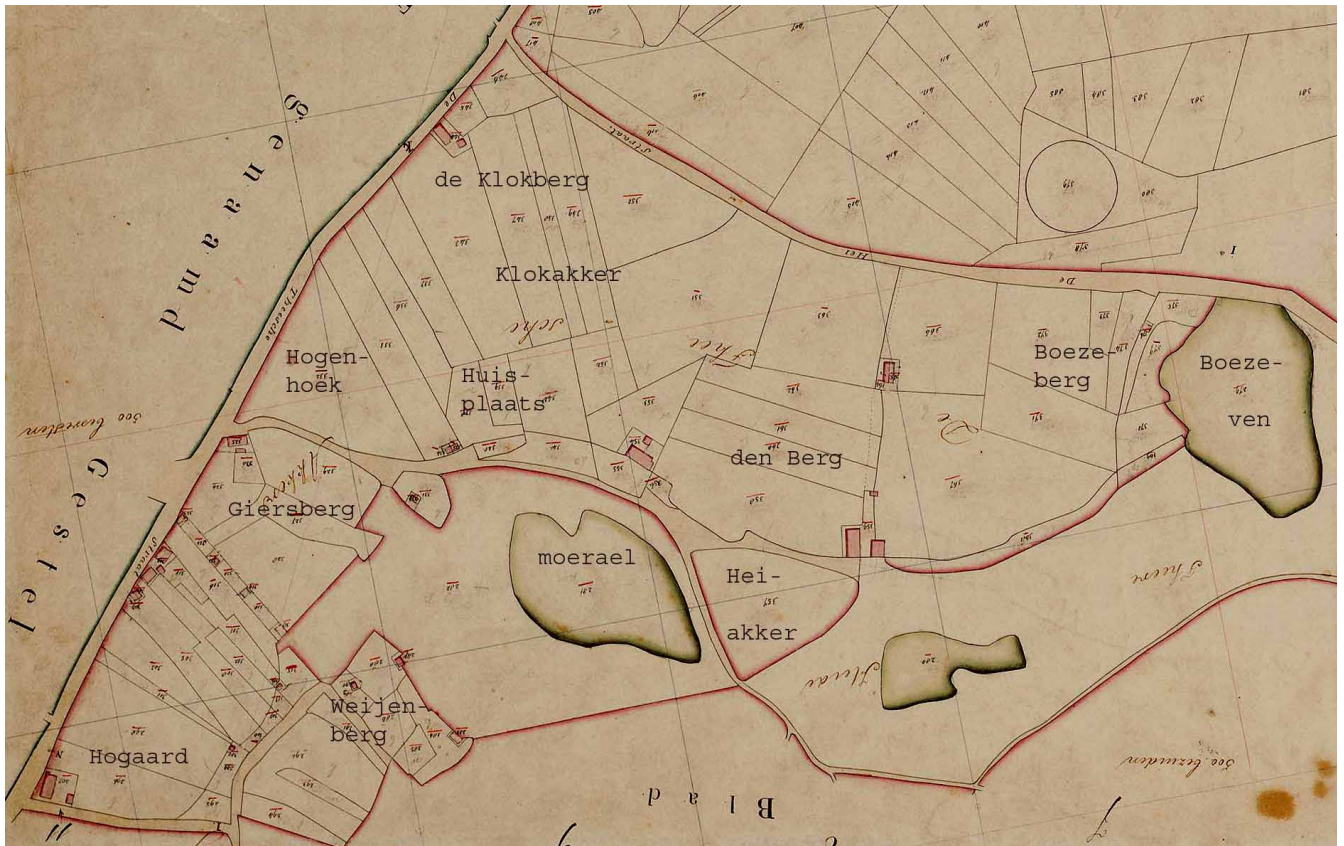

Uitsnede uit een kaart van 1747 getekend door F.J. de Weijer (BHIC 5A34)

Bij de kadastrale indeling in 1832 vielen de Theesche akkers onder sectie E Zegenwerp
De 94 percelen waren als volgt onder te verdelen :

huizen	22
tuinen	6
bouwland (akkers)	47
weiland	4
dennenbos	11
heide	2
opg. bomen	2

De veldnamen uit de 17^e en 18^e eeuw op de Theesche akkers laten overduidelijk zien dat het hoog gelegen gronden zijn, waar de akkers gelegen zijn, zie de kaart hieronder.

Uitsnede uit kadasterkaart sectie E2 van 1832 (De Woonomgeving)

Met de uitvoering van het uitbreidingsplan Theereheide I in 1957 waren de Theesche akkers verleden tijd.

AvE verteld :

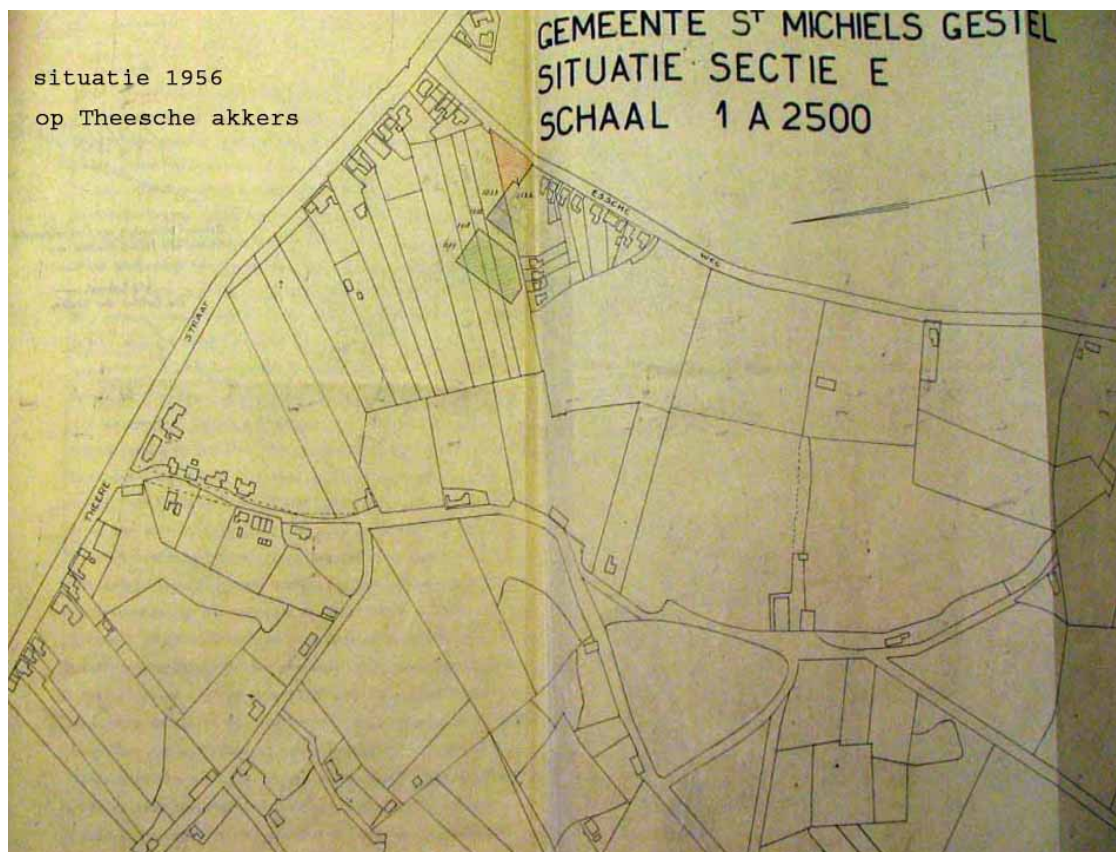
Bewoners aan de Heistraat waren in die tijd Toon Wijdeven (Toon snor), die in het boswachtershuisje op Zegenwerp woonde (E224), Jan Broeren (E223) bij het Boezeven,

dit ven is later gedempt met zand afkomstig van de Moezelberg, die bij de Genenberg was gelegen, Dielis Wagenaars (E222) melksklijter en Jan van der Pol (E158) die met paard en wagen de kolen nog thuisbracht.

Boswachterswoning aan de Heistraat ca 1937 (bouwjaar 1878) (bron foto BHIC)

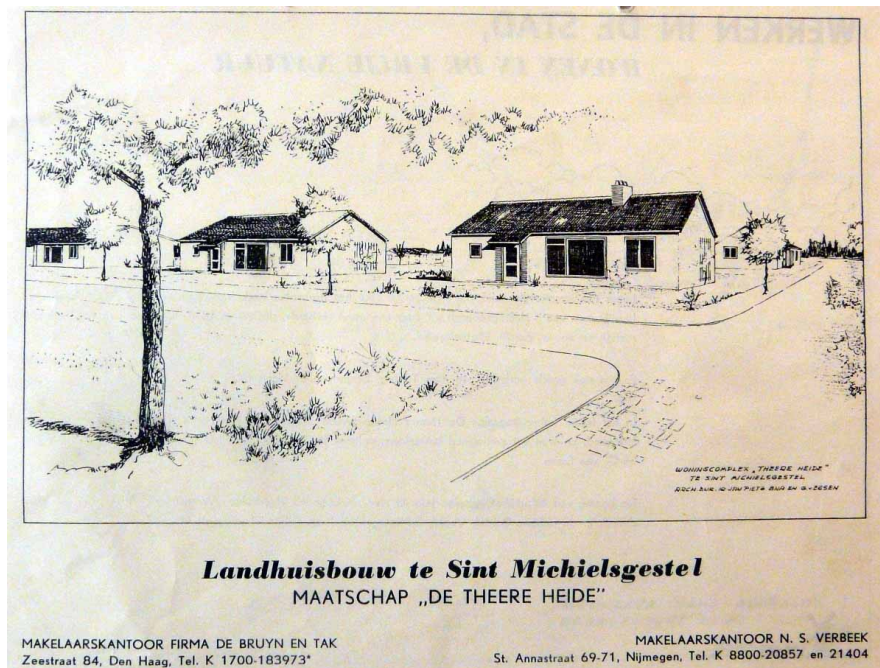
Verder richting dorp woonden dan nog in de Heistraat (op de hoek Esscheweg/ Roze-marijnlaan Jos van Vught (E157) deze haalde bij de boeren in alle vroegte de melk op en bracht de melkkannen naar de melkfabriek St. Jan in Den Bosch, op E155/156 woonde Hermes van de Ven (de Hen), die een machinale timmerwerkplaats naast zijn woning had, op E154 Jan van Pinxten metselaar bij Albert van Pinxten, die een werkplaats had op E153.

Theesche akkers 1956 (bron BHIC)

Dan op E152 Jan Groenendaal werkzaam als tuinman op Voorburg, zijn zoon Martien was net als ik caddy bij de golfclub op Zegenwerp en werd later een gerespecteerd professio-

neel golfspeler. Op E151 Marinus van Vreede (bakkerij van Vreede) en op E150 Marinus de Keijzer (huisschilder). Marietje de vrouw van Driek van Pinxten op E149c maakte in onze ogen het lekkerste ijs van Nederland, zij hebben later ook een frituurzaak gestart. Vervolgens Harrie Immens (E149a), fam. Van der Heijden (E148), fam. Leening (E147) bezorgers van lectuur, fam van Wordragen (E146) met zeer muzikale zonen, Sjef van Hout (E145) in hart en nieren een vakbondsman en die veel vrijwilligerswerk opknapte, fam. Heessels (E144) bakkersknecht in Schijndel en dan op E143 mijn lagere school meester uit de 4^e klas onderwijzer Spierings, daarnaast fam. Swanenberg op E142 en verder dan nog Albertus van Pinxten aannemer wonend op E141. Deze aannemer Albert van Pinxten heeft in 1957 op d'n Armenakker een aantal bungalows gebouwd in de volksmond toen "kippekooien" genoemd.

Door de harmonie Sint-Michaël werd dit in 1958 muzikaal opgeluisterd.

Harmonie Sint-Michaël op de Theereheide in 1958 (bron harmonie)

Op de hoek van de Heistraat/Theerestraat tot achter de tuin van broer en zus Persoons was het één grote zandbak van wit zand. Broer Persoons was klompenmaker en zus Persoons dreef een snoepwinkel van Jamin. Het had ook een sociale functie als mensen de huisarts nodig hadden werd dit s'morgens gemeld bij zus Persoons, deze hing de vlag buiten en dokter Prinsen uit Den Dungen kwam dan bij haar luisteren waar zijn bezoek gewenst was, dit alles in de tijd dat er nog nauwelijks telefoonaansluitingen waren.

Het huis (E139/ Theerestraat 3) is bij de aanleg van de nieuwe brug over de Dommel en de omlegging van de Heistraat (Essche weg) blijven staan, omdat er geen overeenstemming met de gemeente over de onteigening kon worden bereikt.

Op Theerestraat 1 gelegen aan de zijde van het Laantje naar Zegenwerp stond vroeger het café van de wed. van Gulick afgebroken na het opblazen van de brug in 1944, in 1948 weer opgebouwd (café Burgerhout) en in 1969 is dit weer afgebroken.

Café wed. Van Gulick in 1937 (BHIC) Café Burgerhout 1965 (BHIC)

-DE THEERESTRAAT

De ligging :

De Theerestraat, die van de brug over de Dommel in Gestel naar de brug in Halder over de Essche stroom loopt, is al eeuwen lang een deel van de verbindingsweg van Sint-Michielsgestel met Vught.

De Theerestraat is ook een deel van de kadastrale scheiding tussen de secties Gestel (sectie F) en Zegenwerp (sectie E).

Oorspronkelijk liep de Theerestraat door het gehucht Theede, later werd dit door d'n eerste heertgang of de heertgang de Plaats (tot ca 1800), daarna door wijk A (1850 – 1937), door de Afdeling Heide, Halder en Dorp (1847-1935) en later door wijk E (1937 – 1952). Nog later is de verkeerssituatie bij de brug over de Dommel veranderd, de Theerestraat komt nu op Essche weg (de Heistraat) uit, die aansluit op de brug over de Dommel

De naam :

In de loop van de jaren is de naam van Theedse-, Theedese-, Theesche-, Theersche-, naar Theerestraat veranderd. De naam is afgeleid van de nederzettingsnaam Theede (Thadia), de hoofdstraat van een dorp of gehucht draagt meestal de naam van dat dorp. Theede vormde samen met de nederzettingen Ruimel (Rumelacha) en Gemonde (Datmunda) het dorp Gestel bij Herlaar. Het werd later Sint-Michielsgestel genoemd om het te onderscheiden van (Moer)gestel bij Oisterwijk en (Luiks)gestel het Gestel van Luik. Nog altijd kijkt de aartsengel Michaël vanaf het torenkruis op d'n Ouwe Toren over haar dorp uit.

De Theerestraat werd omstreeks 1850 verhard met klinkers, in 1843 werd hiervoor een bijdrage gevraagd aan de bevolking middels de : “Intekeningslijst van Bijdragen voor de daarstelling van den Klinkerweg van St. Michielsgestel tot Vught”.

Namen der Intekenaren	Intekende bijdragen in Guldens	Remarques
Van H. G. Baron de Schouwer 1 ^{de} Grou	500	Niet betaald per order
Wapenmeester	500	
J. M. Duper	500 00	Niet betaald 99
Namens Mevr. Loutman	100	
L. J. J. J. J.	300	Niet betaald... (faint text)
De Buisshout van Loutman, Mevr.	200	
Spittelshout van de Buisshout	200	
De Houtshout Regent van Loutman	200	
Spittelshout Schouwer	150	Niet betaald... (faint text)
De Houtshout Schouwer	100	
De Houtshout Schouwer	100	
De Houtshout Schouwer	100	
	2050	

De Theerestraat aan de Dommelzijde :

Aan de rechterzijde van de Theerestraat komend van de Gestelse brug zijn achtereenvolgens gelegen de kadaster sectiedelen : het Gestelse Bos en de Bleek (F439 t/m F451), de Thee (F361 t/m F438 en F452 t/m F458), Nieuw Herlaar (F297 t/m F309) en Halder (F310 t/m F360).

Door het Gestelse bos loopt “het steegje naar de Bleek”. Het weiland de Bleek of de Bleeken was het laatste overblijfsel van de gemeeynt Theereheide. In 1381 kregen de bewoners van Theede, Herlaar en Gestel van de Heer van Herlaar de gemeenschappelijke

gebruiksrechten op deze gemeynt, maar door het dorpsbestuur werden in de 17^e eeuw steeds meer van deze gemeenschappelijke gronden verkocht ten bate van de dorpskas. Tot in de 20^e eeuw zijn over de gebruiksrechten van dit weiland processen gevoerd door de geërfden met de gemeente.

Op de kaart van 1769 is te zien dat naast het bovengenoemde steegje er nog twee toegangen naar de Bleeken vanaf de Theerestraat waren.

Tot circa 1968 stond de Bleeken in de winter regelmatig onder water en kon er worden geschaatst, met de verlegging van de Dommel en de aanleg van kaden kwam hieraan een einde.

In het sectiedeel de Thee komen de volgende huis- en boerderijnamen voor De Brouwmeer (F380), de Theehoeve (F398) en de Esbron hoeve (F403) , in het Gestelse bos en op de Bleek was geen bebouwing aanwezig.

Op 23 november 1909 werd de eerste steen voor het nieuwe Doofstommeninstituut aan de Theerestraat gelegd door de Hoog Eerw. Directeur Mgr. Terwindt. Eind augustus 1910 werd het gedeeltelijk in gebruik genomen en op 5 oktober 1910 werd het plechtig ingezegend.

In het gedenkboek uitgegeven in 1940 bij het 100 jarig bestaan van het instituut lezen we dat in 1910 het paardentrammetje tussen Vught en St. Michiels-Gestel toen nog dienst deed, zodat het trammetje de bewoners van het oude instituut op Nieuw Herlaar naar het nieuwe instituut op de Theerestraat vice versa kon vervoeren.

De Theeschestraat met tramrail (Coll. BHIC)

In 1832 stonden er 11 huizen en een korenmolen (de Halderse molen), de molen werd in 1844 afgebroken en is verplaatst naar Oploo (zie bijlage) , in 1887 18 huizen en in 1937 bedroeg het aantal huizen aan de Dommelszijde van de Theerestraat 45.

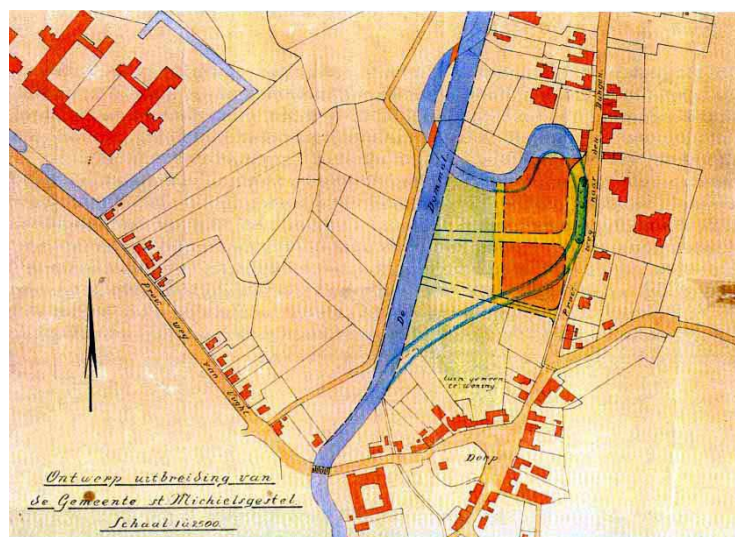
In 1885 was er direct aan de Dommel een woning (nr2/E136) gebouwd, omstreeks 1900 woonde hier de weduwe van de Besselaar (wasvrouw) met haar 7 kinderen, haar zoon Joseph was kleermaker en Matthijs was schoenmaker.

De gebroeders van den Besselaar (Heemkundevereniging)

De woning (Theerestr. nr 2) is bij het opblazen van de brug in 1944 verwoest.

Op nr. 4 heeft kleermaker van Vessum gewoond beter bekend onder de naam “de naald”. Tussen de blok Theerestraat nr 4/6 en nr 8 begint de Steeg naar de Bleken of de Blekensteeg, die door het Gestelschebosch naar de Bleken loopt. Van de gronden van het Gestelschebosch is na de rechtekking van de Dommel in 1934 een gedeelte aan de andere zijde van de Dommel terecht gekomen.

Op nr 8 woonde kolenboer Verhagen, zijn vrouw was naaister met een winkel in garen band. Later had Nico Sanders tot omstreeks 1980 er zijn groentewinkel. Theerestraat 10 vermoedelijk bouwjaar 1889 (zie gevelsteen) hier was tot 1990 de bloemenzaak van Morre, die gehuwd was met een dochter van Harrie Spierings (tuinier), die daar eerst heeft gewoond en deze was weer gehuwd met een dochter van Adrianus Knicknie (slager) ook bewoner van nr. 10.

Wij gaan verder op de Theerestraat aan de zijde van de Theereheide met de manufac-
turenwinkel van Mientje van Hout gehuwd met Leonard Kapteijns, die werkzaam was bij
het Gemeentelijk Electriciteitsbedrijf.

Theerestraat 5 Kapteijns-van Hout (bron Robert van Erp en BHIC)

Mijn gids Adriaan van Erp voor Esscheweg nr 40
(wordt vervolgd)

Jef van Veldhoven